

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

België is al opgedeeld, maar zijn elite wil er niet aan

Het huidige België bestaat uit twee gescheiden samenlevingen die niet alleen door taal maar zeker ook door politieke structuren en maatschappelijke ontwikkelingen cultuur wezensvreemd tegenover elkaar zijn komen te staan. Tegelijkertijd bestaat er nog steeds een Belgische, grotendeels Franstalige elite die deze nieuwe realiteit niet onder ogen wil zien. Een ware culturele revolutie is daarvoor nodig. Alleen dan is er een kans dat België blijft voortbestaan.

door Wilfried Dewachter

Emeritus hoogleraar politieke sociologie aan de Katholieke Universiteit Leuven en oud-hoofdredacteur van het Belgische politologisch tijdschrift *Res Politica*.

HET BELGISCHE GRONDGEBIED IS ALS HET WARE EEN VOORSCHOOT groot (zowat 30 500 km²). Toch hebben er zich op die voorschoot twee sterk verschillende maatschappijen ontwikkeld: een Vlaamse maatschappij in de vijf noordelijke provincies en een Waalse maatschappij in de vijf zuidelijke

Vlaanderen en Wallonië zijn twee aparte maatschappijen want ze verschillen momenteel vrijwel in elk opzicht van elkaar

provincies. De Vlaamse maatschappij vertoont uitgesproken meer samenhang en vooral meer eigenheid en identiteit dan de Waalse. Een tiende van de bevolking in België, van wie ruim 300.000 immigranten — hiervan 200.000 die Frans noch Nederlands spreken — valt buiten die twee maatschappijen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest dat

uit negentien zeer ongelijke, grillig uitgevallen gemeenten bestaat.

Op die voorschoot twee maatschappijen ontwaren lijkt een roekeloze stelling, minstens op het eerste gezicht. Vlaanderen en Wallonië zijn

nochtans zulke aparte maatschappijen, want zij verschillen momenteel op nagenoeg elke belangrijke component van het complexe samenleven in West-Europa.

‘De taal van een mens bepaalt in hoge mate zijn wijze van redeneren en aanvoelen, wat hij zal zien of wat hij niet zal zien.(...) Zijn wereldbeeld wordt mede bepaald door zijn taal en wat hij niet onder woorden kan brengen zal hem vlug ontgaan’, stelde koning Albert II in zijn bevlogen Kerstboodschap van 1998. Het Nederlands in het noorden en het Frans in het zuiden vormen inderdaad fundamentele gronden voor diepgaande verschillen in aanvoelen, in wereldbeeld en in taaleinder. Want het zuiden heeft nooit het Nederlands aangekund of aangewild en het noorden verliest zienderogen zijn algemene kennis van het Frans, die er tot voor drie à vier decennia nog ruim verspreid was.

De massamedia zijn nagenoeg totaal verschillend in Vlaanderen en Wallonië. Men leest, men luistert, men kijkt niet naar de media van de andere maatschappij in België. Integendeel, in Franstalig België kijkt gemiddeld per avond zelfs een derde naar tv-zenders uit Frankrijk. Het wederzijds informeren over België én vooral over de eigen maatschappij wordt daardoor bijzonder schaars. De opiniëring, de waarden en de normen en gaandeweg de ganze cultuur vervreemden via die aparte kanalen met reuzensprongen van elkaar. Zo leverde de groots opgezette tv-bevraging ‘De grootste Belg’ bij de Vlamingen en de Franstaligen geen gemeenschappelijke eerste verkozene op, sterker, zij gaf in de eerste tien gerangschikten maar drie gemeenschappelijke namen: pater Damiaan, Jacques Brel en Eddy Merckx. Opmerkelijk was tevens de totale afwezigheid van toppolitici in die lijst, op ‘*Le roi Baudouin*’ na als nummer twee bij de Franstaligen en de sociaal-activistische priester Daens als nummer vijf bij de Vlamingen. Geen ‘vader des vaderlands’ dus, tenzij de koning voor de Franstaligen.

Het onderwijs, van laag tot hoog, is volledig gesplitst, met uiteenlopende kwaliteitsscores, die vooral aan Vlaamse zijde boven het gemiddelde uitsteken. Moedertaal, onderwijs en massamedia: het ganze socialisatieproces is maatschappijeigen! Met als gevolg dat men de anderen over de taalgrens nog nauwelijks kent.

VERSCHILLENDE IDENTITEIT

De subjectieve vereenzelviging met de staat, de natie en/of het volk loopt opmerkelijk uiteen. Uit overvloed van onderzoek blijkt dat evenveel Vlamingen zich in de eerste plaats als Vlaming zien en pas op de tweede plaats als Belg, als omgekeerd: eerst Belg en pas dan Vlaming. Langs Franstalige kant overweegt heel sterk de Belgische identiteit, zonder concurrentie van

de deelstaat. Niet het minst omdat Wallonië en de Franstaligen uit Brussel nog steeds geconfronteerd worden met een dualiteit, waar de toppolitici nog lang niet uit zijn: wordt er fundamenteel gekozen voor Wallonië of voor de *Communauté française*, (de Franstalige Gemeenschap, die zij als Franse Gemeenschap in de Grondwet hebben ingeschreven en die zich nu in hun debat aandient als ‘*Wallonie-Bruxelles*’)? Maar de voornaamste verklaring voor hun ‘Belgische’ identiteitskeuze is de uitbouw van België gedurende 180 jaar als: ‘*La Belgique sera latine ou ne sera pas*’. Met bovendien een zwakke Waalse identiteit door subregionalisme en vooral door een statusverschil met en een laatdunkendheid van de cultureel dominante Franstaligen uit Brussel ten aanzien van de ‘echte Walen’. ‘*Être belge*’ lost dus heel wat problemen op, naar het op het eerste gezicht lijkt.

In wereldpolitiek opzicht kan de situatie moeilijk meer verschillen dan tussen Vlaanderen en de Franstaligen. De Franstaligen in België voelen zich gedragen en gesteund door de wereldbrede francofonie met het Frans als *langue impériale*, gesproken in 53 staten met 181 miljoen inwoners, geleid door een uitgesproken assertief gidsland als het Frankrijk van de Gaulle, Mitterrand, Chirac en Sarkozy. Terwijl er maar 22 miljoen Nederlandstaligen zijn, met niet eens een staatsrechtelijk verdrag tussen Nederland en Vlaanderen. De relatief zwakke Taalunie en de hybride Benelux moeten de klus klaren. Terwijl Nederland door Vlaanderen gezien wordt als niet danig dynamisch in het uitdragen en het verdedigen van het Nederlands in de Europese Unie, noch internationaal, noch zelfs in zijn eigen economie.¹

Hoe betekenisvol zijn de economische verschillen? Midden jaren zestig waren beide landsstrekken in België economisch even arm of even rijk: Vlaanderen begon toen eindelijk zijn achterstand in te halen. Nu is Vlaanderen één van de rijkste regio's ter wereld. Wallonië is opgedeeld in een behoorlijk welvarende noord-zuidas en een armlastige oost-westas in de oude industriële bekkens. Een gedeeltelijk andere economische politiek in Vlaanderen door het aantrekken van veel buitenlandse investeringen (onder meer door toedoen van christendemocratische voormannen als G. Eyskens, P.W. Segers, J. De Saeger, A. Cool en J. Houthuys), een sterkere bereidheid tot stevig werken en een andere vakbondsideologie zijn hiervan de voornaamste verklaringen. Het algemeen sociaaleconomisch beleid van het neo-corporatief overleg bleef en blijft vooralsnog nationaal. Zo moest Herman Van Rompuy de Vlaamse welvaart duiden als bereikt ‘ondanks België’ (in een uitzending van de vrt op 4 januari 2008).

De woonsituatie (bijvoorbeeld ouderdom van de woningen, woontypes en patronen van verhuizen), de demografische ontwikkeling en de ruimtelijke ordening zijn zo verschillend, dat terecht de vraag mag worden gesteld waarom het tot begin jaren negentig geduurd heeft vooraleer men

een fatsoenlijk federalisme heeft toegestaan. Want die maatschappelijke verschillen vragen aangepast, ja specifiek beleid van de deelstaten voor hun maatschappij.

DE GROTE MACHT VAN DE POLITIEKE PARTIJEN

Ondertussen is het politieke bestel eveneens in tweeën gesplitst. In 1968, naar aanleiding van de splitsing van de Katholieke Universiteit Leuven en de overheveling van de Franstalige *Université Catholique de Louvain* naar Wallonië, splitsten de Franstalige christendemocraten zich af van de tot dan unitaire CVP-PCSC. In 1968-1972 voltrokken de Franstalige liberalen de splitsing van hun unitaire PLP-PVV. En in 1978 plaatsten de Waalse socialisten hun Vlaamse kameraden vrij brutaal voor het voldongen feit: zij vormden een aparte Waalse partij. Punt! Sindsdien zijn nagenoeg alle partijen gesplitst naar taal- en volksopdeling, ook de Groenen. Hierdoor worden de verkiezingen ruimtelijk gesplitst, zij het doorgevoerd volgens dezelfde normen en verrekeningstechnieken. Dit is het best zichtbaar bij de verkiezingen voor de Senaat en het Europees parlement, waarbij in wezen maar twee kieskringen gelden: een Nederlandstalige en een Franstalige. Nu al een kwart tot een halve eeuw functioneren aparte partijen die nergens over de taalgrens heen gaan, behalve de Franstalige partijen in het district Halle-Vilvoorde, dat onmiddellijk aan Brussel met zijn negentien gemeenten grenst. Geen enkele federale staat ter wereld kent een dermate grote opsplitsing van zijn politiek bestel: ook Canada en Zwitserland niet.

Sindsdien is de politieke cultuur gaandeweg meer verzelfstandigd. Grof geschetst: een *evidence based policy* in Vlaanderen, ofwel zakelijk beleid en 'goed bestuur' tegenover electoralisme, cliëntelisme, beroep op financiële transfers en versterking van de partijapparaten langs Franstalige kant, met daar nog sterker dan vroeger een uitgesproken zogenoemde participatieve aanpak. Deze participatie is een van de basiskenmerken van de Belgische politiek, naast pacificatiedemocratie, neo-corporatisme, overgave aan Europa en een zogenoemd federaal bestel. Politieke partijen mogen tot op zekere hoogte onmisbaar zijn in de hedendaagse Westerse democratieën, maar wanneer enkele een sterk overwegend aandeel hebben in de politieke besluitvorming en in de wegen naar machtsverwerving, is sprake van participatie.

België heeft sinds de Eerste Wereldoorlog drie uitgesproken periodes gekend waarin deze partijmacht domineerde: 1937-1939, de jaren zeventig tot begin jaren tachtig en vanaf 1999 tot nu. Ter staving van deze laatste periode de volgende vaststellingen. Vooreerst hoe via de participatie het federalisme wordt ondergraven en men vanuit één politieke partij het regeringsbeleid op alle niveaus controleert. De voormalige voorzitter van de

Parti Socialiste Guy Spitaels bekende in een vraaggesprek met het Vlaamse weekblad *Knack* onverbloemd: ‘We hebben in dit land drie soorten regeringen: de federale, die van de gewesten en die van de gemeenschappen. Neem het Franstalig niveau. Een sterke partijvoorzitter, bijvoorbeeld van de PS, kan die drie regeringen perfect controleren, zelfs in bedwang houden. Door het regeerprogramma waaraan hij heeft meegewerkt, via de mensen die hij als minister uitstuurt en door de vergaderingen die aan elke ministerraad vooraf gaan.’ (*Knack*, 11 april 2001).

Mocht dit nog niet overtuigend genoeg zijn voor de brutale machtsverschuiving tegenover de instellingen, laat men dan even kijken naar het afwijzen in België van het referendum over de Europese Grondwet (lang vóór het Franse en Nederlandse ‘neen’), ondanks de overgrote meerderheid voor zo’n referendum in het federale parlement. Elio Di Rupo, de huidige partijvoorzitter van de *Parti Socialiste* verklaarde: ‘Neen, geen nationale referenda! Neen! Dat zou de beste manier zijn om fundamentele verschillen van aanvoelen in het noorden en het zuiden te openbaren en naar een definitieve scheiding van het land te gaan.’ (*Le Soir*, 29 augustus 2001) Herhaling hiervan begin 2005 volstond voor parlement en regering om er van af te zien.²

Het derde bewijs voor het bestaan van deze participatie is nog dramatischer: de banalisering, zo niet de verloochening van de beleidsprogramma’s die men aan de kiezers voorspiegelt. Nog voor zijn aantreden als eerste minister in 1999 zette Guy Verhofstadt, tot dan al meer dan tien jaar de sterkste oppositieleider, zijn programma uiteen. Dat hield in: meer inspraak voor de burgers, afschaffing van de lijststem³ en de opkomstplicht; het rechtstreeks verkiezen van de regering en de burgemeesters en het invoeren van bindende referenda. Ook zou zijn partij, de liberale *VLD*, na de verkiezingen een nieuwe duurzame staatshervorming doorvoeren om België om te vormen tot een echte federale staat, met maximale bevoegdheden voor de deelgebieden. Vlaanderen zou fiscale autonomie krijgen en volledig bevoegd worden voor het sociaaleconomisch beleid.

Van al die programmapunten is slechts één punt, de afschaffing van de lijststem, een beetje naderbij gekomen. Van de overige voorstellen: niets. ‘Politiek blijft een gebeuren waar de burgers weinig vat op hebben’, aldus Verhofstadt toen hij nog in de oppositie zat, en almaar minder vat op hebben door de participatie. Tot de democratie en de politieke legitimiteit helemaal tot onder nul dalen?

De participatie is het instrument van de zes grote politieke partijen: de socialistische *PS* en *SP.A*, de christendemocratische *CD&V* en *CDH* en de liberale *VLD* en *MR*. Naar Nederlandse normen is het haast onvoorstelbaar

welke inperkingen de participatie in België aan het democratisch proces oplegt om zichzelf in stand te houden en ‘om het land te redden’. Een greep uit de vele maatregelen: toppolitici die van het federale parlement of het Europees Parlement springen naar een deelstaatregering of van de federale regering overstappen — meestal op bevel van de partijtop — naar een deelstaatregering of omgekeerd promotie maken, veelvuldige kandidaatstelling bij nagenoeg alle verkiezingen zonder dat de politicus in kwestie zijn zetel ook daadwerkelijk inneemt (premier Verhofstadt was in 2004 verkozen in vier assemblees, maar nam nergens zitting in), het de facto verbod op het oprichten van nieuwe politieke partijen, ondanks de grondwettelijke vrijheid van vereniging, doordat private financiering van een politieke partij nagenoeg onmogelijk is en door een kiesdrempel van vijf procent. Daar tegenover staat de zeer gulle overheidsfinanciering van partijen, maar die is wel beperkt tot de verkozenen.

Opvallend is het hardnekkig ijveren van de participatie om alle verkiezingen samen te doen plaats vinden: Kamer, Senaat, Europees Parlement, Vlaams en Waals parlement, Brusselse Hoofdstedelijke Raad en Raad van de Duitstalige Gemeenschap, zoals het gebeurde in 1999. Nu wordt het voornemen om alle verkiezingen op één dag te laten doorgaan als een ‘versterking van het federale niveau’ vooropgesteld tegen de vraag naar meer bevoegdheden van Vlaanderen, zo al niet als een onmisbaar middel om België ‘te laten werken’. De participatie is tevens het instrument van de elite die het land politiek niet gesplitst wil zien ondanks ervaringen elders.

DE BELGISCHE ELITE⁴

In een goed ontwikkelde democratie is de elite niet beperkt tot de leidende politici. Sectoren als die van de economie met het daarmee verbonden bedrijfsleven, van de cultuur met onder andere de kerken, die van de wetenschap en die van de media, maar ook het overheidsbestel met zijn administratie, diplomatie, leger en gerecht zijn dermate maatschappelijk functioneel dat hun leiders natuurlijkerwijze deel uitmaken van de maatschappelijke ontwikkeling en sturing, en derhalve ook van de elite. In België is echter de elite die er echt toe doet erg beperkt. Naar het woord van de topfinancier Albert Frère: ‘Het volstaat in dit land een honderdtal personen te kennen om op de hoogte te zijn van alles wat er zich afspeelt.’ Die elite wordt van oudsher beheerst door Franstaligen, is zeer gesloten, mede doordat zij consensus nastreeft. Haar denkpatronen stammen nog voor een aanzienlijk deel uit de negentiende eeuw. ‘*La Belgique sera latine ou ne sera pas*’, blijft haar vaste overtuiging. Toen in 1988 de Italiaan Carlo De Benedetti een bod deed op hét economisch symbool van België, de So-

ciété Générale, ervoer zij angstbezeten dat de wereld veranderd is en niet meer te controleren valt met het instrumentarium van de klassieke staatspolitiek en het nationaal kapitaal. Maar deze oude Belgische elite wil tot op vandaag niet van wijken weten.

De makers van het ophefmakende negentiende-eeuwse nep-separatistische verhaal van de Franstalige overheidstelevisie RTBF 'Bye, bye Belgium', uitgezonden in december 2006, beseften wellicht nog altijd niet dat één jaar later 'Schengen' de grenzen zou openzetten van Tallinn tot Lissabon en van Bratislava tot Brest zonder dat, zoals in deze uitzending werd gesuggereerd, gewapende grenscontroles plaats hadden en treinen en trams werden doorzocht als tijdens razzia's in de Tweede Wereldoorlog. Die angstaanjagende nep-informatie bleef zonder sancties voor de makers en haar producers, en werd zelfs verder verspreid. Die uitzending bracht indirect ook de verouderde wijze van denken van de Belgische elite aan het licht. Een Europees verzelfstandigingsverhaal à la Estland, Letland, Litouwen of een splitsing à la Tsjechië en Slowakije — of zoals België zelf in 1830 in een internationaal toen veel minder gunstige situatie — wordt nog altijd als staatsgevaarlijk en als een democratisch-vijandige politieke keuze beschouwd.

Koning Albert II weigerde om de derde partij in grootte van het land, het Vlaams Belang, bovendien op winst ten opzichte van 2003, in zijn informatieronde vlak na de verkiezingen van 10 juni 2007 te horen. Uit recente onthullingen bleek eveneens dat de koning het uiteenvallen van het kartel CD&V/N-V A bepleitte: 'Albert vroeg CD&V om N-V A te dumpen.' (De Standaard, 11 februari 2008),⁵ ondanks de grote verkiezingsoverwinning van het kartel en de achthonderdduizend voorkeurstemmen van zijn kopman Yves Leterme. Ja, zelfs dat de koning al voor de verkiezingen van 2007 liet merken dat hij niet in zijn schik was met dit verkiezingskartel (Kanaal Z, 15 februari 2008). Dit laat ook weer eens zien dat het koningschap zijn parlementaire basis niet respecteert.

Zelfs een gevoelige uitbreiding van de bevoegdheden van Vlaanderen en Wallonië, een uitgesproken programmapunt van CD&V/N-V A, is een te ver gaand alternatief voor de oude Belgische elite. En deze is ook bijzonder sterk bewapend voor zijn tegenstand: onder meer door de participatie en door de grondwettelijke grendels tegen snelle herzieningsvoorstellen die tot veto's zijn omgebouwd.

Vanaf 1970 tot nu toe heeft de Franstalige elite zich geharnast tegen de langzame opgang van Vlaanderen. In 1970 zijn de zeer uitgebreide beschermingsbepalingen in de Grondwet gekomen: de paritaire samenstelling van de regering (evenveel Franstalige als Nederlandstalige ministers), de zesvoudige meerderheid voor belangrijk geachte wetgeving en de zo-

genoemde alarmbel. Drie bepalingen die ondertussen door de Franstalige elite omgebouwd zijn tot even zovele veto's. Daar werden later nog twee veto's aan toegevoegd: het Brussels Gewest als veto-instrument en de procedures bij een conflict van belangen.

Tegenover die hyper bewarende federale sturing door de leidende Franstalige elite, staat in de Grondwet evenwel nog altijd het eenvoudig meerderheidsmechanisme van art. 33 en art. 42: 'De leden van beide Kamers vertegenwoordigen de Natie en niet enkel degenen die hen hebben verkozen'. Een Vlaamse verkozene, zeker wanneer hij ook nog achthonderd-duizend voorkeurstemmen heeft gekregen, heeft dus het recht om in naam van alle Belgen te spreken, vanuit zijn eigen inzicht of programma. De Franstalige elite valt ondanks die grondwettelijkheid, ook deze eenvoudige manier van democratisch beslissen per meerderheid aan. 'Ils ont osé' ('Ze hebben het gedurfd'), riep de Brusselse krant *La Dernière Heure*, op 8 november 2007 uit na een eerste stapje in het BHV-dossier op 7 november 2007. Een Vlaamse meerderheid in het federale parlement besliste toen dat het tweetalige kiesdistrict Brussel, Halle, Vilvoorde gesplitst diende te worden.

DE VLAAMSE ELITE BEGRENSD

De elite in Vlaanderen is van recente datum: uiterst beperkt van omvang in het interbellum en kort na de Tweede Wereldoorlog. Vanaf de vervlaamsing van de universiteiten, samengaan met een doorgezette democratisering van het universitair onderwijs, zeg maar eind jaren vijftig, groeit de elite in Vlaanderen. De procentuele verhouding van Franstalige en Nederlandstalige universitaire diploma's slaat om van 57-43 in 1957 naar 45-55 twintig jaar later. De emancipatie van Vlaanderen via deelname van de elite aan de politiek, de diplomatie, de administratie en het gerecht wordt eind jaren zestig echter numeriek afgegrensd door Vlamingen en Franstaligen in deze sectoren een gelijk aantal posten toe te kennen, maar ook beperkt dank zij de grondwettelijk ingevoerde veto's, het cultureel overwicht van de Franstaligen en de participatie.

In de niet-politieke sectoren is de vorming van een elite in Vlaanderen doorgegaan, en wel omdat men er beschikt over de kennis en de instrumenten waaraan een hedendaagse maatschappij behoefte heeft: kapitaalgoederen, spitstechnologisch kunnen en management van grote entiteiten. Doordat Vlaanderen nog steeds doordeesemd is van een sociaal geïnspireerd christendom komen ook de waarden en normen nog enigszins aan bod bij de vorming van die elite.

Vooraf de economisch opgeklommen leiders in Vlaanderen hebben nu steeds meer moeite met de blokkering van Franstalige zijde, hun ver-

zet tegen een zakelijke politiek door electoralisme en cliëntelisme, en de financiële transfers van het noorden van het land naar het zuiden, vooral wanneer die de partijapparaten veilig stellen of nog versterken (De rijkste Belgische politieke partij, *de Parti Socialiste*, verwierf in 2003 meer dan zeven miljoen euro's overheidssubsidies; haar totale activa beliepen toen 13,8 miljoen euro).

Niet alleen de elite, maar ook de Vlaamse kiezers zijn bij de verkiezingen op 10 juni 2007 in opstand gekomen. De Frans-Duitse tv-zender Arte vatte het op 10 oktober 2007 zo samen: 'De Vlamingen hebben met een tweederde meerderheid gekozen voor partijen die uitgesproken meer autonomie vragen, ja zelfs de onafhankelijkheid.' De Franstalige elite heeft zich daarop teruggetrokken op de verdediging van '*La Belgique = Bruxelles*'. Wallonië komt daardoor overigens volledig zonder verdediging, en zelfs maar met een zeer matige vertegenwoordiging te staan.

De Vlaamse toppolitici hebben gepoogd de verkramptheid bij de Belgische elite op te lossen via het klassieke topperleg dat tot vijftien jaar terug nog gedeeltelijk functioneerde. Maar nu scoort dit nagenoeg nul op het rekest. Want zoals *Le Vif/L'Express* het op 14 december 2007 formuleerde, de Franstalige elite realiseert zich: 'Een België dat het zonder Vlaanderen

zou moeten doen is weinig vertrouwenwekkend'. Inderdaad, zonder Vlaanderen verliest die elite macht, status, inkomen en bovendien aanzienlijke beleidsmiddelen en kondigt hun toegang tot Europa zich danig minder glansrijk aan.

Uitgesproken meer autonomie geven aan Vlaanderen betekent echter België in de 21ste eeuw te

De Franstalige elite moet haar blokkerende veto's, haar eng perspectief door België te vereenzelvigen met Brussel, opgeven

loodsen, de democratie wat tot zijn recht laten komen en één van de laatste kansen op het voortbestaan van het land open houden. Daartoe moet de Franstalige elite haar blokkerende veto's, haar eng perspectief door België te vereenzelvigen met Brussel, en haar afbraak van de democratie door de participatie, opgeven. Dit komt voor haar waarachtig neer op een culturele omwenteling. Vooralsnog echter acht deze elite haar macht, status, inkomen en de verworven beleidsmiddelen belangrijker. Maar de sterk opkomende Vlaamse tegenelite kan men niet blijvend de toegang tot de belangrijke besluitvorming ontzeggen als het gaat om de uitbouw van haar eigen samenleving en om de uitdagingen die Europa en de globalisering inhouden. Daarvoor blijkt de maatschappelijke kostprijs veel te hoog. Als men de meest bekwame mensen niet tot de top toelaat, worden de ontwikkelings-

kansen van de maatschappij danig afgeremd. Op de lange termijn wreekt zich dat. Dat leert onze eigen geschiedenis immers. De besten in de politiek moeten het land leiden. Zoals Montesquieu begreep, zijn maatschappijen zonder politieke sturing gedoemd te verdwijnen. Maatschappijen hebben een daadkrachtige regering nodig om in de overspoelende globalisering overeind te blijven. De politieke sturing gebeurt het best vanuit natuurlijk gegroeide maatschappijen in plaats van door van boven af opgelegde grenzen rond entiteiten die geen sterk bestaan kennen. Een maatschappij is een voetstootse democratische keuze voor het samen leven met wie men op de meest zinnige manier waarden en normen wil realiseren. Europa geeft in de jongste twee decennia volop bestaansrecht aan die politieke structurering, tegen de vele misvormingen van de geschiedenis in.

We beleven momenteel scharnierjaren voor Vlaanderen en voor Wallonië met mogelijk verregaande gevolgen ook voor de verouderde Belgische elite wier gezamenlijk gedeelde opvattingen nog voor een deel dateren uit de negentiende eeuw. De politieke democratie in België kent helaas slechts beperkte inspraak en geringe zeggingskracht.

Noten

- 1 Een onderzoek van de Taalunie stelde onlangs vast dat in slechts drie van de tien raden van bestuur van de grootste Nederlandse bedrijven Nederlands de voertaal is. In de Scandinavische landen wordt in zeven tot acht op de tien bedrijven de landstaal gebruikt.
- 2 Alleen al door te suggereren dat zijn partij, de in Wallonië dominante *Parti Socialiste*, een van de vijf veto's zou inzetten waarover de Franstaligen beschikken, volstond voor de regering-Verhofstadt om van het referendum af te zien.
- 3 Bij het kiezen op de lijststem maakt men een keuze voor de partij. Onbekende kandidaten op de lijst wier kans gering is profiteren daarvan. (*Noot van redactie CDV*)
- 4 Elitevorming en vooral het functioneren van de elite zijn onderwerpen die bijzonder moeilijk te onderzoeken zijn. Voor een meer uitgebreide algemeen theoretische benadering verwijzen wij naar de volgende hoofdstukken uit twee boeken van ondergetekende: 'Verlicht elitisme bebakent het beleid', blz. 393-431 in: W. Dewachter, *De mythe van de parlementaire democratie. Een Belgische analyse*. (Leuven, Acco, 2003, derde herziene uitgave, tweede druk). En: 'Elite', blz. 199-246 in: W. Dewachter, *Van oppositie tot elite. Over macht, visie en leiding*. (Leuven, Acco, 2003) Voor een nadere definiëring van het begrip participatie binnen de Belgische context raadplege men eveneens beide genoemde boeken, resp.: 'Het gewicht van de participatie', blz. 347-391, en 'De verankering van de participatie door de paars-groene en de paarse partijencoalities Verhofstadt I en II', blz. 268-280.
- 5 De Vlaamse christendemocraten gingen voor de verkiezingen in juni 2007 een lijstverbinding aan met de N-V A, de Nieuw Vlaamse Alliantie. Beide partijen streven een verregaande autonomie voor Vlaanderen en Wallonië na. Terwijl de christendemocraten een confederaal Vlaanderen als het eindpunt van de staatsvorming beschouwen, streeft de N-V A via de tussenweg van een confederatie naar een Vlaanderen dat een zelfstandige lidstaat van de Europese Unie moet worden.